

*Resultaten van
Expeditie 'India-2002'
deel 3*

*een waaier van
zeldzame en spectaculaire
schelpen*

**Resultaten van ‘Expeditie – India 2002’
door Patrick Anseeuw, Michel De Buck en Jean-Etienne Ghyoot
deel 3.1:
een overzicht van de belangrijkste vondsten**

Frank Nolf

Pr. Stefanieplein, 43 B8 – B-8400 Oostende
frank.nolf@pandora.be

Inleiding

In de recente literatuur is de typische weekdierenfauna van India - in tegenstelling met andere gebieden - weinig aan bod gekomen. We vermelden hier enkele werken:

- Hornell, J., 1917. The Edible Molluscs of the Madras Presidency. 51 p., 31 fig.;
- Hornell, J., 1951. Indian Molluscs. 96 p., 70 fig., 1 kleurenplaat;
- Parakrama Kirtisinghe, 1978. Sea Shells of Sri Lanka, 202 p.;
- Debelius, H., 1999. Indische Oceaan - Riffengids. 321 p., 1000 foto's;
- Apte, D., 1998. The book of Indian shells. Oxford University Press: Calcutta, India. 115 p., 13 pl.

Deze uitgaven geven helaas geen goed beeld van de lokale fauna. Ze zijn ofwel weinig wetenschappelijk onderbouwd ofwel onvolledig en slechts bruikbaar als eerste kennismaking. In enkele gevallen zijn de foto's klein en overbelicht.

In januari 2003 verscheen ‘Indian Seashells: part I: Polyplacophora and Gastropoda’ (Zoological Survey of India, n°192) door Subba Rao.

Dit werk lijdt aan dezelfde gebreken als andere boeken die verschijnen in India. De fotoplatten zijn meestal in zwart-wit uitvoering en de zeldzame kleurenfoto's zijn meestal onscherp of beantwoorden niet aan de werkelijkheid. In vergelijking daarmee zijn de rastertekeningen veel beter. De boeken zelf zijn slordig ingebonden waardoor de pagina's reeds loskomen bij een eerste gebruik. Daarenboven is het papier vaak geplooid of bezoedeld met diffuse vlekken, wat een kostprijs van \$ 60 zeker niet rechtvaardigt.

De titel doet vermoeden dat we hier een volledig overzicht vinden van de Indische molluskenfauna, maar niets is minder waar. Het zijn opnieuw de klassieke schelpen die uitgebreid beschreven en afgebeeld worden. De auteur is duidelijk de moeilijkheden uit de weg gegaan en hij geeft dat ook grif toe in zijn inleiding. Veel soorten liggen nog ter discussie en werden voorlopig niet opgenomen.

Dit is werkelijk het soort boek dat enkele decennia geleden nog voldoening kon bezorgen aan de verzamelaar die voor het eerst kennis maakt met schelpen uit het Indische continent. Op dit ogenblik is het niveau van de gemiddelde conchylioloog echter zover gevorderd dat er nood is aan een diepgaande studie van families zoals de Epitoniidae, Rissoidae, Turridae of Pyramidellidae. We zoeken dus vergeefs naar de identificatie van de kleinere soorten.

In *Neptunea*, 1(2) en *Neptunea*, 1(3) brachten wij het reisverhaal van enkele globetrotters in het zuiden van India. Oorspronkelijk was het de bedoeling in een derde aflevering een overzicht te bezorgen van de mariene weekdieren die tijdens die reis werden aangetroffen.

Het betreft hier echter meer dan 300 verschillende soorten, ondersoorten en vormen.

Bij gebrek aan accurate determinatiewerken was het niet mogelijk om alle vondsten van een correcte naam te voorzien, vooral wat de kleinere soorten betreft. We zijn dus niet in staat om op dit ogenblik een lijst te publiceren van alle waarnemingen.

Daarenboven is het aantal verschillende soorten te groot om in een tijdschrift aan bod te laten komen en anderzijds is de vangst zo onvolledig dat we hier nooit zouden kunnen gewagen van een echte revisie van de Indische molluskenfauna. Uit deze gezichtshoek wensen wij een aanvulling te publiceren op alle bestaande werken. In elk nieuw nummer van *Neptunea* zullen voortaan een aantal speciale pagina's verschijnen gewijd aan Indische schelpen. We kiezen voor soorten of vormen die voorheen nooit eerder werden afgebeeld of minder fraai werden voorgesteld in andere werken (b.v. via tekeningen, zwart-wit afbeeldingen, kleine of overbelichte foto's, ...). Monstruositeiten, ontstaan door milieuvervuiling, of soorten die nieuw zijn voor de wetenschap worden eveneens opgenomen. Ten slotte wensen we ook een beter beeld te schetsen van de variabiliteit binnen bepaalde soorten en vermelden we elke uitbreiding van de huidige gekende geografische verspreidingsgebieden.

Klasse: Gastropoda

Familie: Pleurotomariidae

Perotrochus indicus Anseeuw, 1999

Perotrochus indicus
Anseeuw, 1999
Andaman Eilanden
Golf van Bengalen
gevist op diepte van 300 m
februari 2003
H. 59,0 mm D. 76,0 mm
collectie F. Nolf

Toen Jean-Etienne Ghyoot (Destelbergen, België) in februari 2002 zijn reis plande naar India had hij vooral zijn zinnen gezet op het verzamelen van enkele nieuwe exemplaren van de zeer zeldzame *Perotrochus indicus*. In maart 1998 had hij er een paar kunnen kopen bij een handelaar in Zuid-India en ook het jaar daarop kon hij er nog één op de kop tikken.

Het zijn deze exemplaren die aan de basis liggen van de oorspronkelijke beschrijving door Patrick Anseeuw in *Gloria Maris*, **37**(5-6): 88-95 in juni 1999. Daarna bleef het stil en ook tijdens de 'Expeditie – India 2002' werd het vruchteloos zoeken. Net zoals vermiste personen of sommige misdadigers worden opgespoord liet Jean-Etienne in de belangrijkste havens van Zuid-India een aanplakbrief aanbrengen met daarop de foto van de gezochte schelp. Het resultaat bleef niet uit en een nieuw exemplaar werd door dr. S. Ilango in april 2003 opgestuurd naar België.

De precieze vindplaats blijft nog steeds onduidelijk, vermoedelijk omwille van commerciële redenen. De kostprijs van een degelijk exemplaar varieert namelijk tussen € 3.500 en € 5.000! Daarbij moeten we rekening houden met de zeer kleine interesse van Indische vissers voor dergelijke schelpdieren die geen religieuze betekenis of consumptiewaarde bezitten.

Wellicht is de type-lokaliteit, vermeld door P. Anseeuw, de juiste vindplaats, namelijk nabij de Andaman-Eilanden in de Golf van Bengalen op een diepte van 300 m.

We merken op dat *Perotrochus indicus* Anseeuw, 1999 niet eens vermeld wordt door Subba Rao in 'Indian Seashells'!

Deze soort vertoont een grote gelijkenis met meerdere andere vertegenwoordigers van het '*Perotrochus*

africanus'-complex.

De laatste omgang is echter relatief gezwollen en de schelp is dunner. De top is afgeknot – zoals bij andere soorten (*P. diluculum* Okutani, 1979, *P. midas* Bayer, 1965 en *P. pyramus* Bayer, 1967), de oppervlaktestructuur is fijner en de kleur is bijna egaal goudkleurig of oranje-rood, onderbroken door enkele axiale stroken van de geelbeige grondkleur. De binnenzijde van de mondopening is bedekt met mooi parelmoer en voorzien van een rode tot soms groene schijn. De basis loopt uit op een centrale uitholling, die een soort 'valse' navelholte (= umbilicus) vormt en dus niet geperforeerd is.

Voor een grondige beschrijving en een gedetailleerde vergelijking met andere *Perotrochus*-soorten verwijzen we naar het artikel van Patrick Anseeuw in *Gloria Maris*, 37(5-6).

***Perotrochus indicus* Anseeuw, 1999**
Andaman Eilanden
Golf van Bengalen
gevist op diepte van 300 m
februari 2003
H. 59,0 mm D. 76,0 mm
collectie F. Nolf

Familie: Haliotidae

Haliotis varia Linnaeus, 1758

Haliotis varia Linnaeus, 1758
Cuddalore, Z.-India
op rotsen – juli 1997
collectie F. Nolf

De afgebeelde exemplaren variëren tussen 39 mm en 54 mm, dit is groter dan aangegeven door Subba Rao in 'Indian Seashells' (20-40mm).

Door zijn variabel karakter bezit deze soort verschillende synoniemen, zoals:

H. concinna Reeve, 1846; *H. gemma* Reeve, 1846; *H. granulata* Röding, 1798; *H. papulata* Reeve, 1846; *H. pustulifera* Pilsbry, 1890; *H. semistriata* Reeve, 1846 en *H. viridis* Reeve, 1846.

Haliotis varia is niet zeldzaam onder rotsen en stenen van koraalriffen.

Ze wordt aangetroffen van Sri Lanka tot Tonga, in het zuiden van Japan, de Filippijnen en van N.W. Australië tot Sydney. Alle vermeldingen van vindplaatsen ten westen van India en van Oost-Afrika moeten kritisch benaderd worden.

Familie: Fissurellidae

Diodora funiculata (Reeve, 1850)

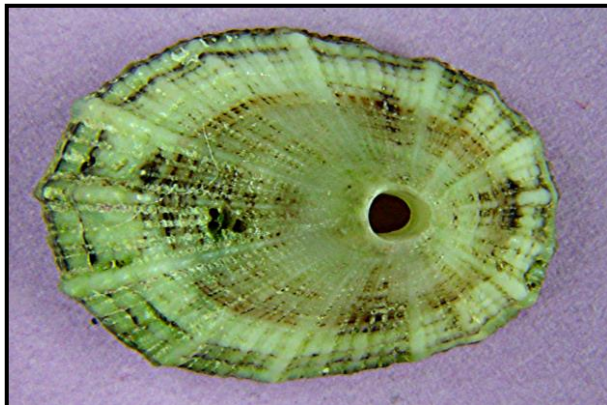

Diodora funiculata (Reeve, 1850)
Nagoa Beach, Diu, Gujarat, W. India
februari 2003
H. 10,5 mm L. 20,0 mm
collectie F. Nolf

Deze soort leeft in de Arabische Zee, in het **westen van India**. Het afgebeelde individu werd echter niet levend aangetroffen.

We vergelijken deze vondst met een exemplaar dat als een exoot is binnengedrongen via de Rode Zee en het Suez-kanaal in de **Middellandse Zee**.

Diodora funiculata (Reeve, 1850)
Abu Sultan, Great Bitter Lake, Egypte
op een diepte van 1 m, op rots
2002
H. 12,0 mm L. 25,0 mm
collectie F. Nolf

Referenties

- Anseeuw, P., 1996. Gloria Maris, 37(5-6): 88-95.
Bosch, D.T., Dance, P.E., Moolenbeek, R.G. & Oliver, P.G., 1995. Seashells of Eastern Arabia. Abu Dhabi.
Geiger, D.L. & Poppe, G.T., 2000. The family Haliotidae, A conchological iconography. Hackenheim, Duitsland.
Subba Rao, N.V., 2003. Indian Seashells (part I): Polyplacophora and Gastropoda (Zoological Survey of India, n°192).

***Pillucina fischeriana* (Issel, 1869)
(Bivalvia: Lucinoidea: Lucinidae)
in Normandië ?**

Frank Nolf

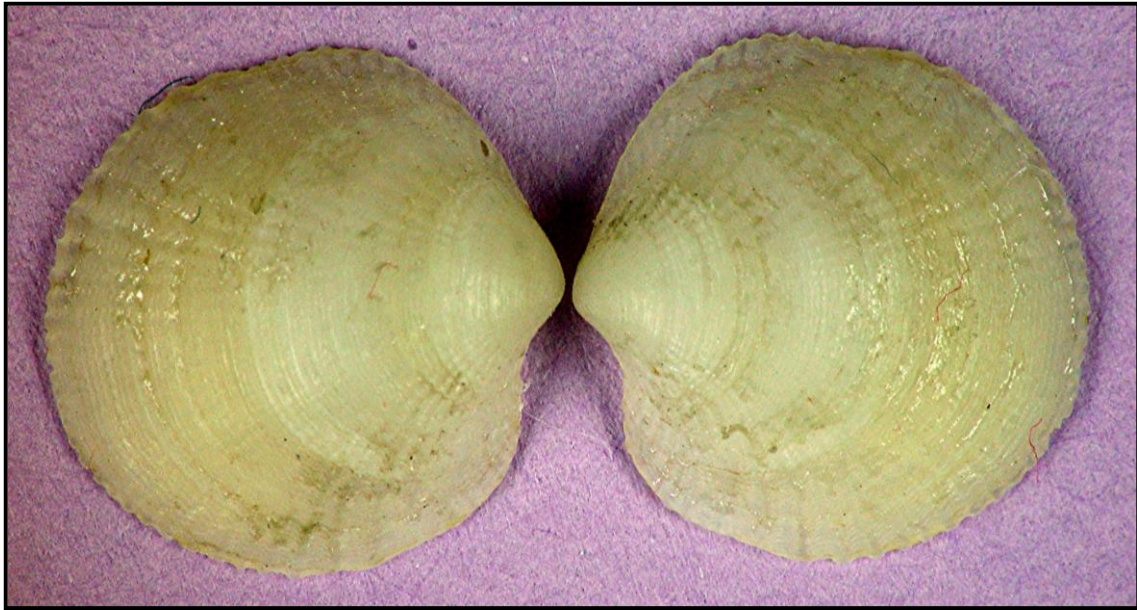
Pr. Stefanieplein, 43/8 – B-8400 Oostende
frank.nolf@pandora.be

***Pillucina fischeriana* (Issel, 1869)**

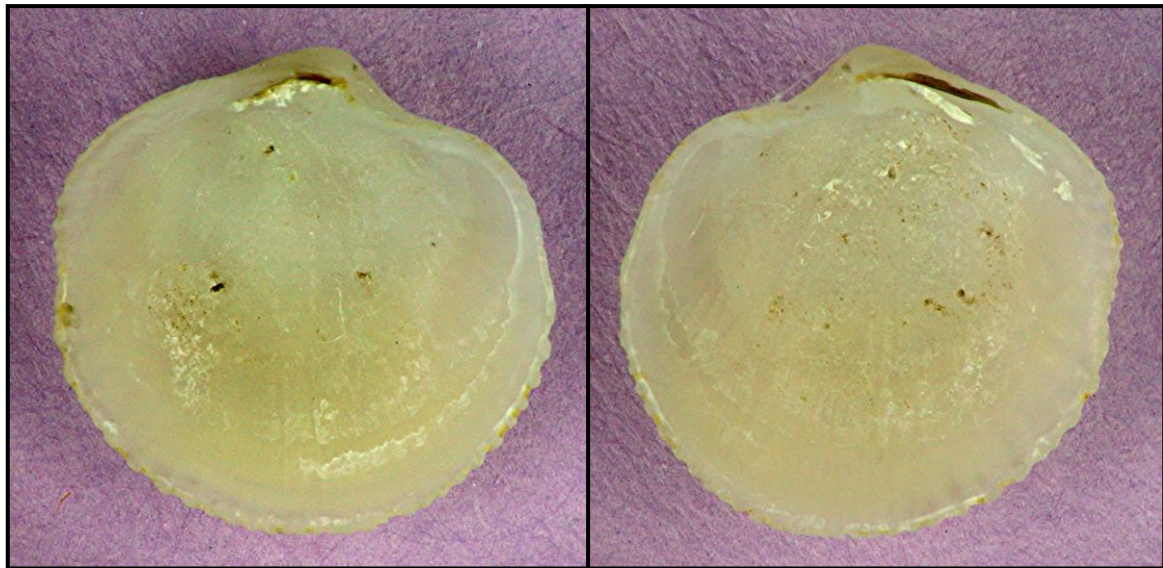
= *Lucina fischeriana* Issel, 1869

***Pillucina fischeriana* (Issel, 1869)
Barneville-Plage, Normandië, Frankrijk
in zand van getijdenplas
14 april 2003
H. 9,5 mm L. 10,0 mm
collectie F. Nolf**

Pillucina fischeriana (Issel, 1869)
 Barneville-Plage, Normandië, Frankrijk
 in zand van getijdenplas
 14 april 2003
 H. 9,5 mm L. 10,0 mm
 collectie F. Nolf

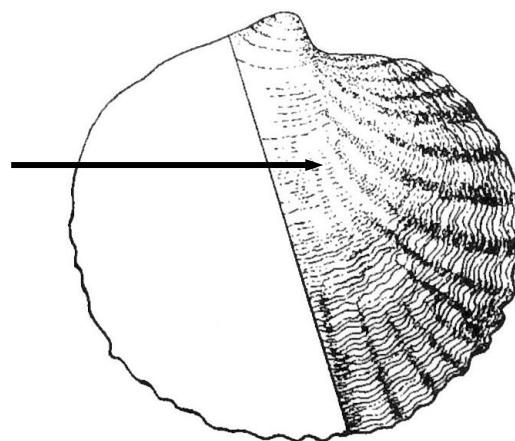

Tijdens een kort verblijf in Carteret-Barneville aan de Normandische kust in april 2003 maakte ik kennis met een merkwaardig tweekleppig schelpje. In de evenwijdig georiënteerde troggen tussen de leisteenformaties die als aquaria met water gevuld blijven - zelfs bij zeer laag tij - worden allerlei doubletten van Bivalvia aangetroffen. Bij het zoeken naar steeds nieuwe vondsten heb ik de gewoonte om ook algemeen voorkomende schelpen te verzamelen, met afwijkende vindplaatsen, biotopen, vorm of kleur. Deze objecten bezorgen mij dan een beter beeld van het verspreidingsgebied of de variabiliteit binnen de soort. Zo zijn doubletten van *Loripes lacteus* (Linnaeus, 1758) nergens algemeen - behalve misschien op het schiereiland van Quibéron (West-Frankrijk) tijdens bepaalde seizoenen. Klepjes liggen half tot volledig bedolven in het zand en kunnen soms massaal worden aangetroffen. Ik probeer steeds om er doubletten uit te selecteren die opvallen omdat ze op het zand rusten.

Gedreven door die attitude was ik erg tevreden om op die bewuste 14 april 2003 nog eens een doublet van *Loripes lacteus* te kunnen vinden. Dat dacht ik althans, want thuis gekomen werd het exemplaar, zoals alle kleine individuen – ook van algemene soorten – met de binoculaire stereomicroscoop onderzocht. Tot mijn grote verrassing bleek dit helemaal geen vertegenwoordiger te zijn van de verwachte soort, en bovendien had ik dergelijke structuur nog nooit eerder aangetroffen bij een Europese schelp. Na raadplegen van tientallen boeken en publicaties was ik niet in staat om zelfs maar de Genusnaam ervan te lokaliseren. Ik kwam tot het besluit dat alle boeken die Bivalvia beschrijven moesten doorgenomen worden. De literatuur van West-Afrikaanse soorten bracht mij geen stap verder, maar ik vond wel opheldering in het voortreffelijke werk van P. Graham Oliver ‘*Bivalved Seashells of the Red Sea*’ (1992), waarin de familie Lucinidae uitvoerig wordt behandeld. Ik meen - op basis van de dichotomische tabel en de uitstekende tekeningen, maar de helaas minder geslaagde foto’s – dat het schelpje behoort tot het geslacht *Pillucina* en meer bepaald tot de soort ***Pillucina fischeriana* (Issel, 1869)**, die onder meer leeft in de Rode Zee en de Arabische Golf. Het is opvallend dat bepaalde soorten uit de Atlantische en Mediterrane provincie, zoals *Loripes lacteus* (Linnaeus, 1758) en *Lucinoma borealis* (Linnaeus, 1767), ook in de Rode Zee worden aangetroffen. Het is natuurlijk vervelend dat het hier slechts één enkele vondst betreft, zodat we moeten gewagen van een eenmalig voorkomen en niet van een nieuwe invasie door een exoot op de Normandische kusten. In Barneville-Carteret heb ik in april 2003 geen exemplaren van *Loripes lacteus* (Linnaeus, 1758) gevonden. *P. fischeriana* is eventueel in de Normandische kustwateren terechtgekomen via het ballastwater dat in de tanks van containerschepen wordt geladen bij gebrek aan vracht om de stabiliteit van de boten te verzekeren. Op die manier werd o.a. *Ensis directus* Conrad, 1843 ingevoerd in West-Europa, met een verspreiding van Denemarken en Duitsland tot Normandië als gevolg. Het lege doubletje was trouwens aan de binnenzijde verontreinigd met enkele minuscule teerklontertjes. Carteret is bovendien niet ver verwijderd van belangrijke havens zoals St.-Malo, Granville, Cherbourg, Ouistreham en Le Havre.

Figuur van Pillucina fischeriana (Issel, 1869) in ‘Bivalved Seashells of the Red Sea’ (1992), p.94 van P. G. Oliver.

Zwakke straa sculptuur met weinig golvingen, voorzien van talrijke concentrische sinusoidale richels.
Dit patroon is afwezig in het midden.

We volgen voortaan kritisch en nieuwsgierig op de voet alle nieuwe berichten in verband met ‘Lucinidae-vondsten’ in West-Europa.

Het zou wel eens kunnen dat bijvoorbeeld meldingen van *Divaricella angulifera* von Martens, 1880 (= *L. ornata* Reeve, 1850) naar deze soort verwijzen als gevolg van een verkeerde determinatie. Gezien het uitzonderlijk karakter van deze vondst zijn we zelf ook niet volledig zeker wat de identificatie betreft. Daarom hopen we in de toekomst nog meer dergelijke exemplaren te lokaliseren. De afbeelding door Oliver (1992) in ‘*Bivalved Seashells of the Red Sea*’ verschilt enigszins van de foto door Bosch en medewerkers (1995) in ‘*Seashells of Eastern Arabia*’!

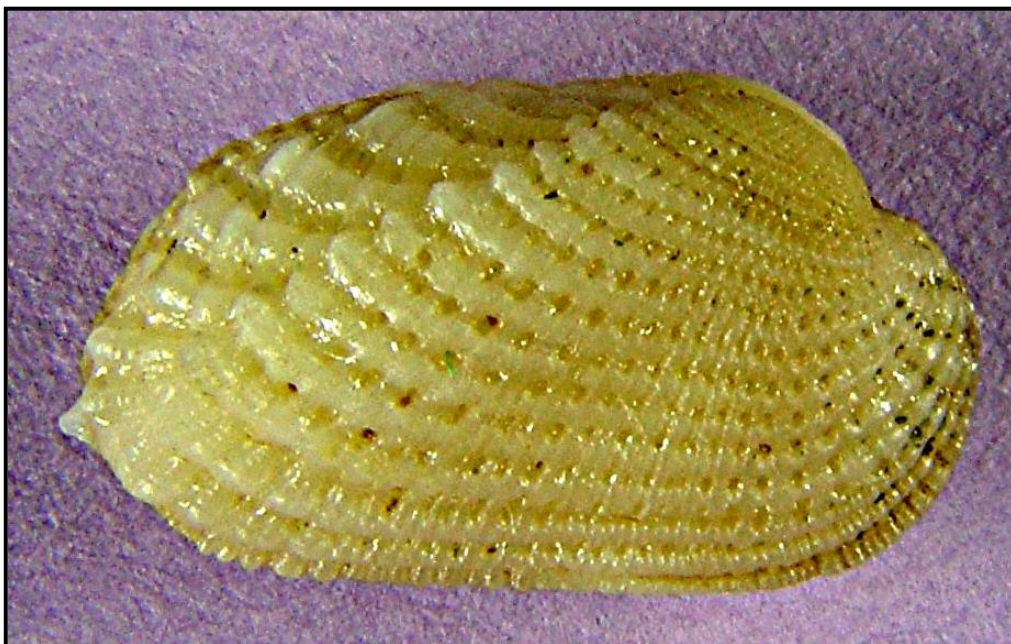
Referentie

- Bosch, D.T., Dance, P.E., Moolenbeek, R.G. & Oliver, P.G., 1995. *Seashells of Eastern Arabia*. Abu Dhabi.
 Oliver, P.G., 1992. *Bivalved Seashells of the Red Sea*. Cardiff, Wales, U.K.

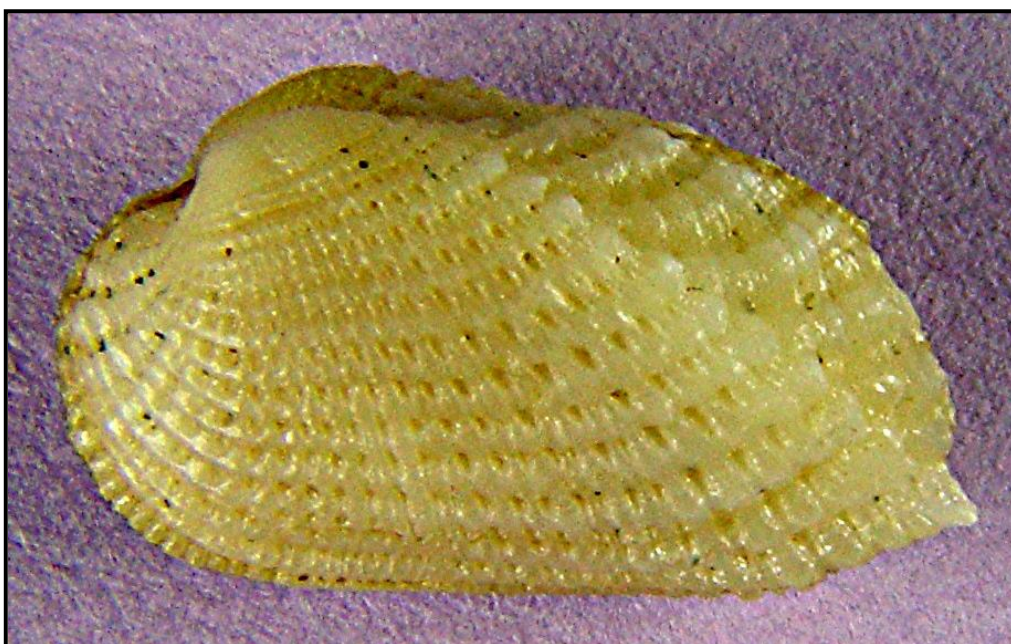
***Acar plicata* (Dillwyn, 1817)
(Bivalvia: Arcoidea: Arcidae)
op de Belgische kust**

Frank Nolf

Pr. Stefanieplein, 43/8 – B-8400 Oostende
frank.nolf@pandora.be

Acar plicata (Dillwyn, 1817)
Zeebrugge, België
aangespoeld op het strand tussen schelpengruis
februari 1993
H. 8,5 mm L. 15,0 mm
collectie F. Nolf

Acar plicata (Dillwyn, 1817)
Balicasag Eiland, Bohol, Filippijnen
in warrelnet op diepte van 180 m
november 1998
H. 19,0 mm L. 32,0 mm
collectie F. Nolf

Acar plicata (Dillwyn, 1817)
Futungo, op 25 km van
Luanda, Angola
tussen keitjes op diepte van 2 m
gefixeerd met byssusdraden
H. 8,5 mm L. 16,0 mm
collectie J. Verstraeten

Acar plicata (Dillwyn, 1817)
 Baia das Gata, Boavista
 Kaapverdische Eilanden
 op diepte van 0- 2 m, onder steen
 maart 1999
 H. 9,0 mm L. 16,0 mm
 collectie J. Verstraeten

Een nieuw voorbeeld van een mogelijke exoot is *Acar plicata* (Dillwyn, 1817).

Door het lozen van ballastwater in de buurt van Zeebrugge (België) zijn er wellicht één of meerdere exemplaren van deze soort in de Belgische kustwateren verschenen. Het individu, aangespoeld tussen schelpengruis op het strand van Zeebrugge in februari 1993, afgebeeld op pagina 10 van dit tijdschrift is een bijzonder fraaie vertegenwoordiger van deze soort. We illustreren hier ook enkele vertegenwoordigers uit de Filippijnen en de West-Afrikaanse kust (Angola en Kaapverdische Eilanden).

Acar plicata (Dillwyn, 1817) bezit een ruim verspreidingsgebied en is gekend van de Stille en Indische Oceaan, de Rode Zee maar ook van de Atlantische West-Afrikaanse kusten. Dit heeft automatisch geleid tot enige verwarring in de literatuur met een ingewikkelde synonymie als gevolg. Tot hiertoe werd ze niet noordelijker gesignaleerd dan de Kaapverdische Archipel.

Dit weekdier wordt maximaal 30 mm groot en komt voor in de warmere zeeën. In tegenstelling met verschillende andere gelijkaardige soorten leeft ze niet in koloniën en wordt als solitair aangetroffen onder rotsen die bedolven liggen in vuil zand. Indien ooit meerdere exemplaren op onze kusten zouden worden geworpen, dan krijgen ze relatief weinig kans om zich hier permanent te vestigen gezien de afwezigheid van rotsbodems. De zandstranden, sporadisch onderbroken door golfbrekers, het koude water en de sterke stroming zijn voor *Acar plicata* weinig aantrekkelijk als verblijfplaats.

Dankwoord

Ik bedank J. Verstraeten voor het uitlenen van West-Afrikaanse exemplaren van *Acar plicata*.

Referenties

- Bosch, D.T., Dance, P.E., Moolenbeek, R.G. & Oliver, P.G., 1995. Seashells of Eastern Arabia. Abu Dhabi.
- Kilburn, R. & Rippey, E. 1982. Sea Shells of Southern Africa. Johannesburg.
- Nicklès, M., 1955. Atlantide Report, n°3, Scientific Results of the Danish Expedition to the Coasts of Tropical West Africa 1945-1946. Scaphopodes et Lamellibranches récoltés dans l'Ouest Africain. Kopenhagen.
- Oliver, P.G., 1992. Bivalved Seashells of the Red Sea. Cardiff, Wales, U.K.

***Natica adansoni* de Blainville, 1825 en
Natica prietoi Hidalgo, 1873:
twee gelijkaardige maar toch verschillende soorten
(Gastropoda: Naticoidea: Naticidae)**

Johan Verstraeten¹ & Frank Nolf²

¹ Warschaustraat, 48 – B-8400 Oostende

² Pr. Stefanieplein, 43/8 – B-8400 Oostende
frank.nolf@pandora.be

Inleiding

Enkele decennia geleden kwam één van de auteurs (J. Verstraeten) – als beginnend verzamelaar – in het bezit van een drietal *Natica*-schelpen. Ze waren afkomstig uit de verzameling van de heer Karel Bruynseels (Lier, België).

Op basis van het etiket waren de schelpen opgevest voor de kust van Noord-Mauritanië (N.W.-Afrika) en ze waren gedetermineerd als '***Natica adansoni* de Blainville, 1825**'. Bij nader toezien leek één van de schelpen verschillend van de andere twee, maar slechts veel later kon deze schelp geïdentificeerd worden als een ***Natica prietoi* Hidalgo, 1873**.

Informatie over deze soort bleek op dat ogenblik moeilijk beschikbaar, deels te wijten aan de verwarring met *Natica adansoni*, vooral op taxonomisch gebied. De naam *Natica variabilis* (Récluz, MS), gepubliceerd door Reeve in zijn *Conchologica Iconica* (1855) voor een soort met onbekende vindplaats, had volgens Monterosato in 1889 [*Journal de Conchyliologie*, 7(1):37, p.3] betrekking op *Natica prietoi*, die in synonymie werd geplaatst met *N. variabilis* Reeve, 1855.

Andere auteurs [Kobelt (1887-1908), Dixon & Ryall (1986), Villa (1986) en Gubbioli & Nofroni (1998)] beschouwden de naam '***Natica variabilis* Reeve, 1855**' als een **junior-synoniem** van ***Natica adansoni* de Blainville, 1825**. Volgens Raimondo Villa (1986) is hier geen twijfel mogelijk. Als gevolg hiervan is het moeilijk uit te maken naar welke soort in de oudere literatuur precies verwezen wordt. Wanneer Dautzenberg in 1889 *Natica variabilis* vermeldt als voorkomend op de Azoren-archipel (San Miguel-eiland) hebben we er het raden naar of het hier *Natica prietoi* dan wel *Natica adansoni* betreft.

Spijtig genoeg komt ook in de recente literatuur geen einde aan de verwarring. Zo wordt *Natica prietoi* verkeerd afgebeeld onder de naam '*Natica adansoni*' in twee werken die voor amateur-conchyliologen in de praktijk enigszins standaardwerken geworden zijn. Meer bepaald betreft het hier '**European Seashells**' (vol.I) van **Poppe & Goto (1991)** op p. 121 (plaat 17, fig.11) en '**Atlas of the Mediterranean Seashells**' (vol.2) van **Giannuzzi-Savelli, Pusateri, Palmeri en Ebreo (1997)** op p.186, fig.748a, 748b en 748bis. Op p.19 van dit werk wordt *N. prietoi* vermeld als synoniem van *N. adansoni*!

In 1985 en 1986 hadden **Michael Dixon** en **Peter Ryall** reeds een overzicht van de West-Afrikaanse soorten binnen de familie Naticidae gepubliceerd in het tijdschrift **La Conchiglia**. In een voetnoot werd ***Natica prietoi*** als afzonderlijke soort besproken, maar gezien de auteurs nooit exemplaren uit West-Afrika hadden aangetroffen, werd deze soort niet afgebeeld. Wel lieten ze uitdrukkelijk de mogelijkheid open dat deze soort niet enkel in de Middellandse Zee, maar ook in West-Afrika zou kunnen voorkomen. Ze wezen bovendien op de grote gelijkenis met ***Natica rizzae* Philippi, 1844**.

In 1993 werd ook door **Jan Verberckt** (Kalmthout, België) – in een bespreking van de familie Naticidae in het werk van Poppe & Goto – gewezen op het feit dat *Natica prietoi* Hidalgo, 1873 een geldige soort is.

In 1998 werd uiteindelijk door **Franco Gubbioli** en **Italo Nofroni** in La Conchiglia een studie gepubliceerd, waarbij zowel *Natica adansoni* als *Natica prietoi* werden omschreven, afgebeeld en grondig met elkaar vergeleken.

Na bestudering van het materiaal in onze collecties en andere verzamelingen, blijkt ***Natica prietoi* Hidalgo, 1873** een bijzondere soort te zijn met gevarieerde kleurvormen en een merkwaardig verspreidingsgebied.

Specifieke verschillen

Kenmerken	<i>Natica adansoni</i> de Blainville, 1825	<i>Natica prietoi</i> Hidalgo, 1873
schelp	hoger en boller	meer gedrongen en breder
afmetingen	25-40 mm	20-30 mm
sutuur	licht gekanaliseerd	niet gekanaliseerd
columellaire callus	traanvormig uitgestulpt onderaan en donkerbruin: dit is het belangrijkste kenmerk, want bij volledig verweerde exemplaren is dit nog altijd te zien	witgeel gekleurd, zelden bruin; langgerekt en niet verdikt
umbilicus	bijna volledig gesloten door de columellaire callus	open maar nauw
kleur	uitgesproken bandenpatroon, met een opvallende donkerbruine band onderaan de laatste winding	gemarmerd bandenpatroon met vaak een smalle licht gekleurde of witte band in het midden van de laatste omgang
operculum	één tot twee groeven (meestal één); de linkerrand is convex; onregelmatige golvingen geven de indruk van een vingerafdruk	drie tot vijf groeven; de oppervlakte is glad en de linkerrand is recht; onderaan is er een verdikte, gekorrelde callus

Voor een volledige en gedetailleerde vergelijking van de twee soorten verwijzen we naar de studie van **Gubbioli en Nofroni (1998)**. In huidig artikel vermelden we **kenmerken** die toelaten om onmiddellijk het onderscheid te kunnen maken.

Synonymie

***N. adansoni* de Blainville, 1825 = *variabilis* Reeve, 1855.**

***N. prietoi* Hidalgo, 1973 = *marmorata* H. Adams, 1869 (non Risso, 1826).**

Verspreidingsgebied

- ***Natica prietoi* Hidalgo, 1873**

*** Azoren-archipel**

In 2000 en 2001 verzamelde Willy Segers (2002) op deze eilanden een *Natica*-soort, die als *Natica adansoni* de Blainville, 1825 beschreven werd in een bijzonder interessant overzicht van de schelpensoorten die in ondiep water van de Azoren kunnen aangetroffen worden. Exemplaren van deze vondst werden door Michael Hollmann echter als *Natica prietoi* Hidalgo, 1873 geïdentificeerd, ondanks de aanwezigheid van de bruine traanvormige uitstulping van de columellaire callus die de navelholte gedeeltelijk bedekt.

De vorm of ondersoort (?), die op de Azoren leeft, lijkt tamelijk klein en bezit een donkerbruin kleurenpatroon met columellaire callus van dezelfde kleur, kenmerk dat eerder typisch is voor *Natica adansoni*. Wellicht betreft het hier juveniele exemplaren - aangetroffen door te snorkelen op een diepte van 2 m - die toevallig gelijkaardige kleuren vertonen als *N. adansoni*. Dit kan een verklaring zijn voor de mogelijk foutieve identificatie. Grotere exemplaren, eventueel verkregen door te dreggen op grotere diepte, zullen onze beslissingen moeten bevestigen, zoniet moet ernstig gedacht worden aan de aanwezigheid van een nieuwe ondersoort.

*** Madeira en Porto Santo-eiland**

In de verzameling van Frank Swinnen (Lommel, België) bevinden zich heel wat exemplaren van deze vindplaatsen. Ook hier betreft het weer tamelijk kleine exemplaren – net zoals in de Azoren - met een donkerbruin kleurenpatroon en een gelijkaardige gekleurde callus. We hopen ooit grotere exemplaren van dezelfde plaats te kunnen onderzoeken.

*** Canarische Eilanden**

De soort is hier weinig algemeen. Individuen zijn groter dan op de Azoren en Madeira, maar kleiner dan de vertegenwoordigers in de Middellandse Zee.

*** Kaapverdische Archipel**

Een specifieke vermelding van *Natica prietoi* op de Kaapverdische Eilanden vinden we niet terug in de literatuur, maar de soort werd wel afgebeeld als *Lunatia* sp. door Graham Saunders (1977). Ze werd ook niet vermeld in het overzicht van de Naticidae voorkomend op deze eilandengroep door R. Moran et al. (2000) en evenmin in het werk van A. Guerreiro (2000).

De twee exemplaren waarover we beschikken onderscheiden zich door een witte tot lichtblauwe zweem op de achtergrond.

Saunders, G., 1977
Some notes on shelling in
the Cape Verde Islands,
La Conchiglia, 97-98, p.12

Lunatia sp. 10/13 mm. Matiota
Bay & Porto Grande

* N.W.-Afrika

De soort komt voor in Marokko, Westelijke Sahara, Mauritanië, Senegal, Guinee-Bissau en Guinee (fide Gubbioli & Nofroni, 1998). In Ghana werd de soort nooit aangetroffen (persoonlijke mededeling door Peter Ryall, juli 2003). De exemplaren die we konden beoordelen, waren van gemiddelde afmetingen en hadden een lichtgrijze basiskleur.

* Middellandse Zee

De soort leeft in het meest westelijke deel van de Middellandse Zee en minstens tot aan de Balearen. Hier worden de individuen bijzonder groot in verhouding tot de exemplaren die voorkomen in de Atlantische Oceaan.

- *Natica adansoni* de Blainville, 1825

Natica adansoni is een louter West-Afrikaanse soort, die voorkomt van Marokko tot en met Angola, met inbegrip van de Kaapverdische Eilanden. In onze verzamelingen bevinden zich exemplaren van Mauritanië, Senegal, Gambia, de Kaapverdische Eilanden, Sierra Leone, Ivoorkust en Angola.

Het is niet zeker of *Natica adansoni* ook leeft in de wateren rond de Canarische Eilanden.

Besluit

Ondanks zijn groot verspreidingsgebied blijft *Natica prietoi* een vrij moeilijk te verkrijgen soort. *Natica adansoni* daarentegen wordt algemeen aangetroffen langs de kusten van West-Afrika en vooral exemplaren van Senegal worden geregeld aangeboden. Het geografisch verspreidingsgebied van beide soorten is niet identiek maar overlappend van Marokko tot Guinee met inbegrip van de Kaapverdische Archipel.

We hopen dat elke geïnteresseerde verzamelaar zijn exemplaren vlot zal kunnen identificeren met behulp van de talrijke afbeeldingen en de vergelijkende tabel.

Dankwoord

We danken Willy Segers (Aartselaar, België) en Frank Swinnen (Lommel, België) voor het bereidwillig uitleen van studiemateriaal. Jan Verberckt (Kalmthout, België) en Michael Hollmann (Witten, Duitsland) bezorgden waardevol advies en hulp bij het determineren.

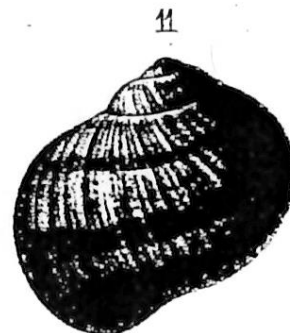
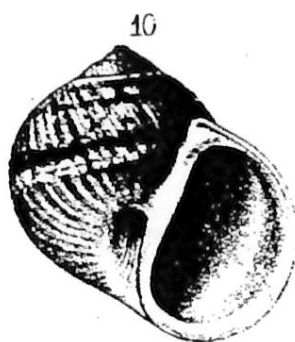
Geografische verspreiding van *Natica prietoi* Hidalgo, 1873: ●

en *Natica adansoni* de Blainville, 1825: ■

Referenties

- C.L.E.M.A.M., 2004. Check List of European Marine Mollusca. Unitas Malacologica, Internet resources for Malacologists (<http://www.somali.asso.fr./clemam/taxis.php>)
- Dautzenberg, P. & Fischer, H., 1889. Résultats des campagnes scientifiques accomplies sur son yacht par Albert Ier. Fascicule I. Contribution à la Faune Malacologique des Iles Açores. Monaco.
- Dixon, R., M. & Ryall, P., 1985. Naticidae of West Africa. La Conchiglia, n°200-201.
- Dixon, R., M. & Ryall, P., 1986. Naticidae of West Africa. La Conchiglia, n°202-203.
- Giannuzzi-Savelli, R., Pusateri, F., Palmeri, A. & Ebreo C., 1997. Atlante delle conchiglie marine del Mediterraneo, vol.2 (Caenogastropoda parte 1 : Discopoda-Heteropoda). Roma.
- Gubbioli, F. & Nofroni, I., 1998. On the specific distinction between *Natica adansoni* Blainville, 1825 and *Natica prietoi* Hidalgo, 1873 (Discopoda: Naticidae). La Conchiglia, n°289.
- Guerreiro, A., 2000. Moluscos marinhos da Ilha de S. Vicente (Arquipélago de Cabo Verde).
- Kobelt, W., 1887-1908. Iconographie der schalentragenden europäischen Meeresconchylien. I-IV. Band. Cassel & Wiesbaden.
- Monterosato, T.A., 1889. Coquilles marines marocaines. Journal de Conchyliologie, 7(1): 20-40.
- Moran, R., Gil, J.I., Calvo, M. y Luque, A.A., 1989. Contribucion al conocimiento de los Moluscos Gasteropodos Prosobranquios del Archipelago de Cabo Verde. 1. Naticidae, Nassariidae y Terebridae. Publicações Opcionais da Sociedade Portuguesa de Malacologia, 13:37-50.
- Poppe, G.T. & Goto, Y., 1991. European Seashells, vol.I (Polyplacophora, Caudofoveata, Solenogastrea, Gastropoda). Wiesbaden.
- Reeve, L., 1855. Conchologica Iconica; or, Illustrations of the shells of molluscos animals. Londen.
- Saunders, G., 1977. Some notes on shelling in the Cape Verde Islands. La Conchiglia, n°97-98.
- Segers, W., 2002. On some shallow-water marine molluscs of the Azores, Gloria Maris, 41(4-5).
- Villa, R., 1986. Revisione Sistemica della Famiglia Naticidae (Mollusca: Gastropoda) nel Mar Mediterraneo. Notiz. CISM, Roma, 7-8(8-9):15-20.

Natica prietoi in Kobelt, W., 1887-1908. Iconographie der schalentragenden europäischen Meeresconchylien, I-IV, plaat LI, fig. 10 en 11

***Natica prietoi* Hidalgo, 1873**

Westelijke Sahara

Natica prietoi Hidalgo, 1873
El Ainum, Westelijke Sahara
W.-Afrika
gedregd op een diepte van 60 m
H. 14,5 mm L. 15,5 mm
collectie F. Nolf

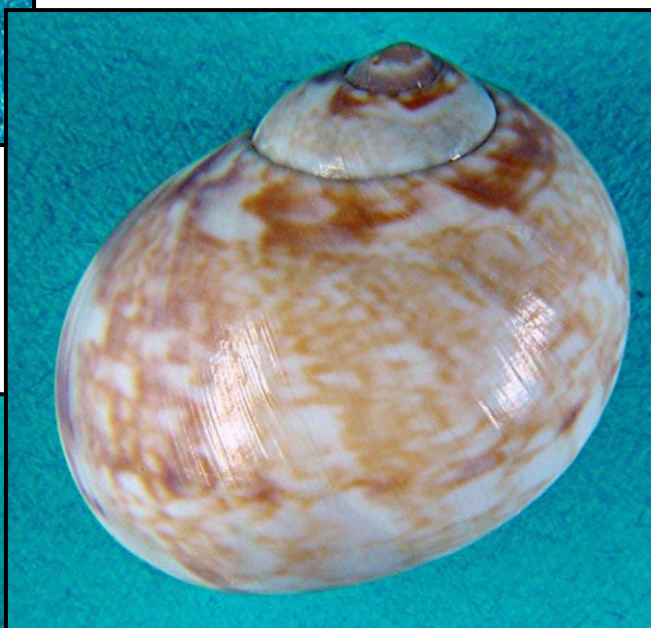
Canarische Eilanden

Natica prietoi Hidalgo, 1873
opgevisd nabij Lanzarote
Canarische Eilanden
H. 22,0 L. 21,5 mm
collectie F. Nolf

Kaapverdische Eilanden

Natica prietoi Hidalgo, 1873
Baai van Matiota, São Vicente Eiland
Kaapverdische Eilanden
opgevist – juli 1976
H. 9,0 mm L. 9,5 mm
collectie F. Nolf

Natica prietoi Hidalgo, 1873
São Vicente, Kaapverdische Eilanden
H. 18,0 mm L. 19,0 mm
collectie J. Verstraeten

Azoren

Natica prietoi Hidalgo, 1873
Castelo Branco, Faial, Azoren
opgehaald door duiker op diepte van 2 m
juli 2001
collectie W. Segers

Madeira

Natica prietoi Hidalgo, 1873
Porto Santo, ten noorden van Madeira
gedregd in zand, gebruikt voor
havenwerken
2 oktober 1986
H. 9,5 mm L. 10,5 mm
collectie J. Verstraeten

Madeira

Natica prietoi Hidalgo, 1873
Santa Cruz, Madeira
gedregd op diepte van 50 m
17 juni 1992
H. 8,5 mm L. 9,5 mm
collectie J. Verstraeten

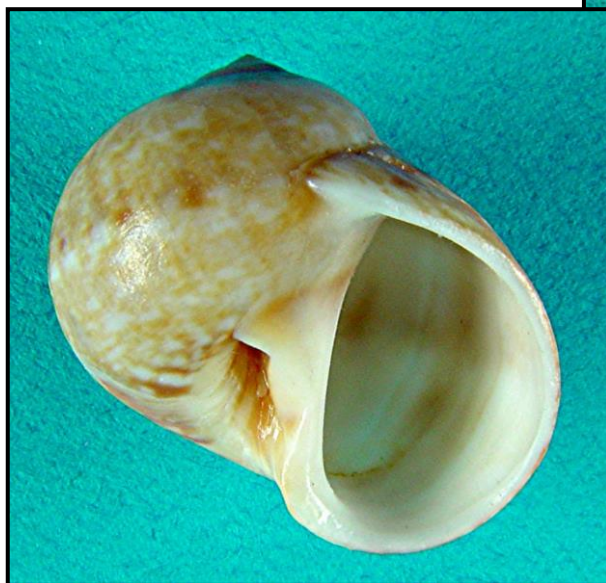
Natica prietoi Hidalgo, 1873
Funchal, Madeira
gedregd, tussen schelpengruis
26 juni 1994
H. 7,5 mm L. 8,0 mm
collectie F. Swinnen

Noord-Afrika

Natica prietoi Hidalgo, 1873
Straat van Gibraltar, Zuid-Spanje
gedregd op diepte van 15-20 m
H. 25,0mm L. 24,0 mm
collectie F. Swinnen

Balearen

Natica prietoi Hidalgo, 1873
Ibiza, Balearen, Spanje
opgevist - 1963
H. 22,0 mm L. 22,5 mm
collectie F. Nolf

Spanje

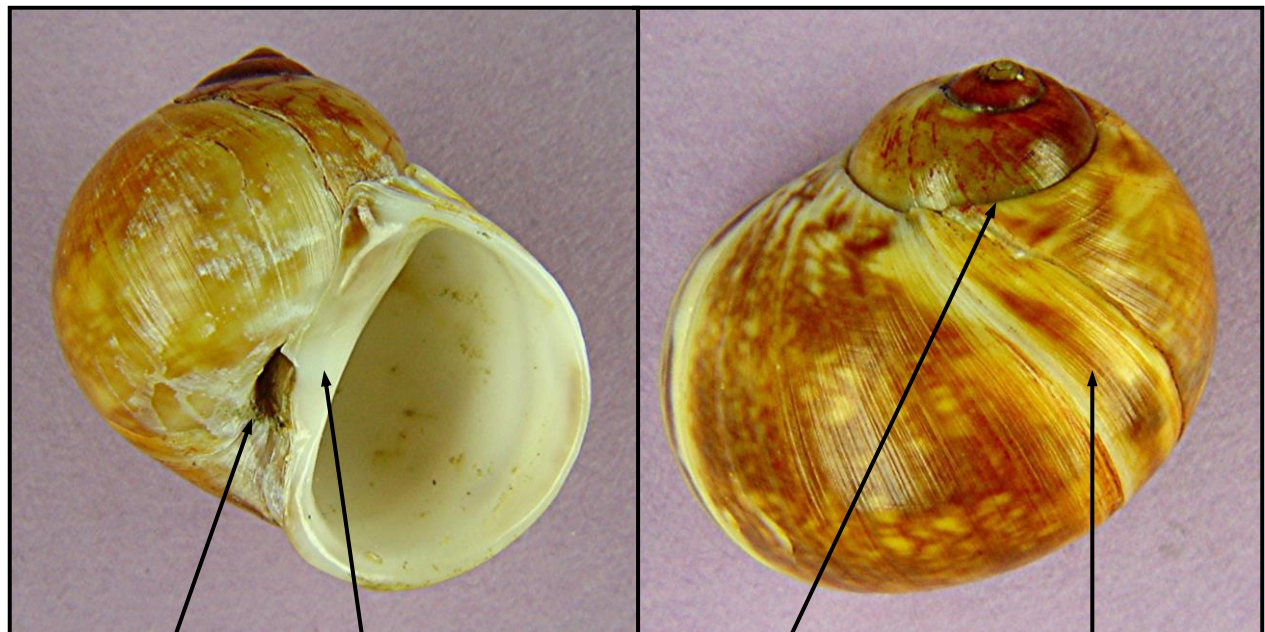

Natica prietoi Hidalgo, 1873
Murcia, Spanje
gevist op diepte van 8 m
tussen schelpengruis
H. 15,0 mm L. 17,0 mm
collectie F. Swinnen

Natica prietoi Hidalgo, 1873
Malaga, Spanje
gevist op diepte van 50-60 m
augustus 1998
H. 22,0 mm L. 22,0 mm
collectie F. Swinnen

Spanje

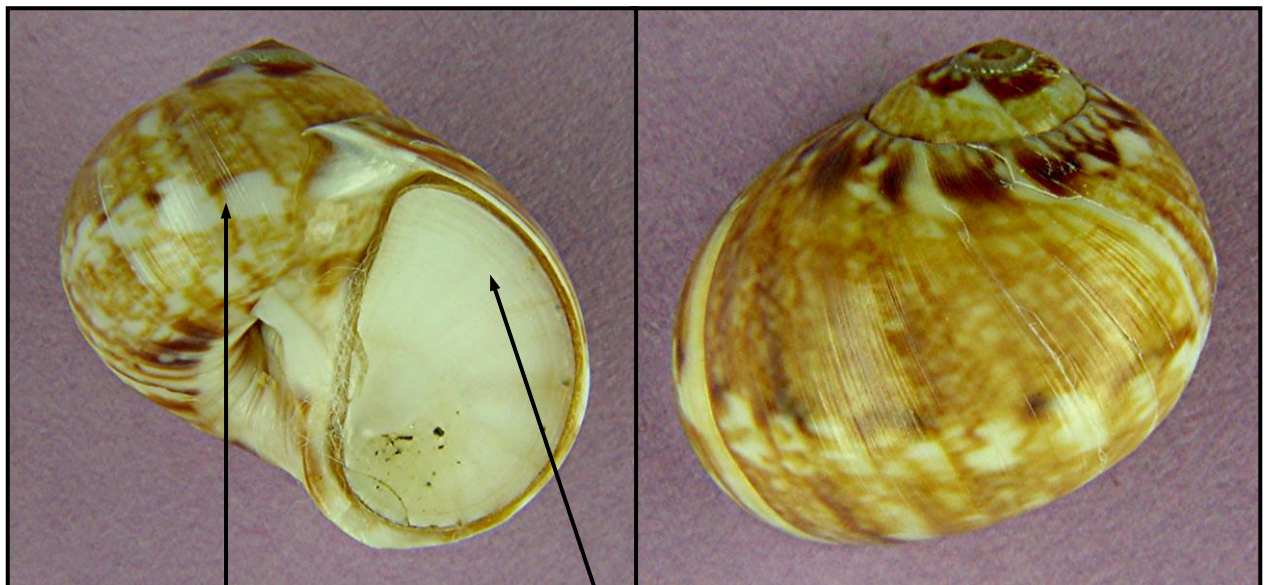
witgele columellaire
callus

niet gekanaliseerde suture

umbilicus is open maar nauw

Natica prietoi Hidalgo, 1873
Malaga, Spanje
gevist op diepte van 50-60 m
augustus 1998
boven: H. 20,5 mm L. 21,5 mm
onder: H. 19,5 mm L. 19,5 mm
collectie F. Swinnen

gemarmerd
vlekkenpatroon zonder
duidelijke banden

dikwijls is er een centrale witte band
op de laatste omgang aanwezig

drie tot vijf groefjes op
operculum

Natica adansoni de Blainville, 1825

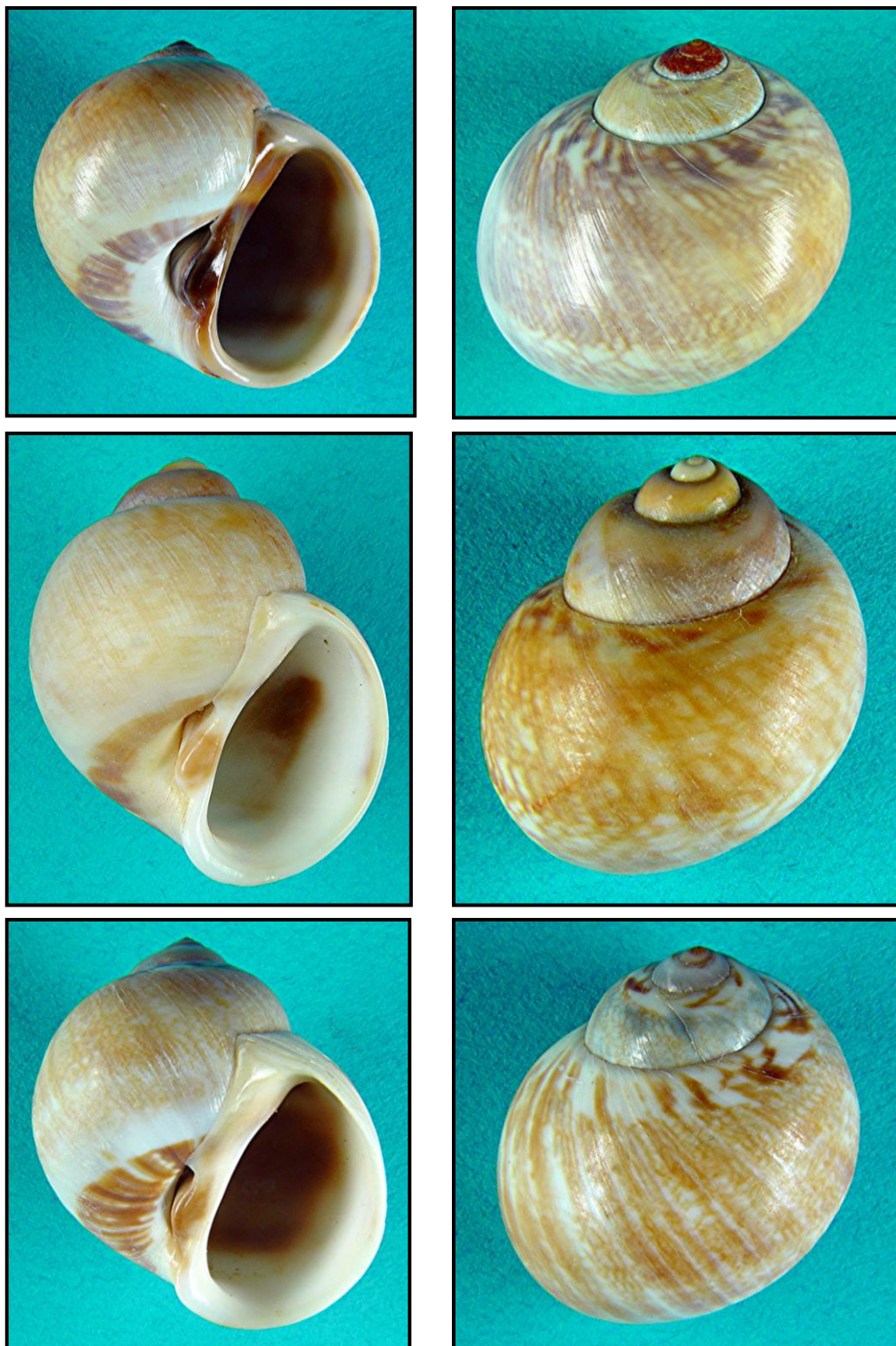
Gambia

Natica adansoni de Blainville, 1825
nabij Sanyang, Zuid-Gambia
in zand tussen resten van visvangst
aangetroffen op diepte van 10 m
20 februari 2000
boven: H. 26,0 mm L. 24,0 mm
onder: H. 22,0 mm L. 22,0 mm
collectie J. Verstraeten

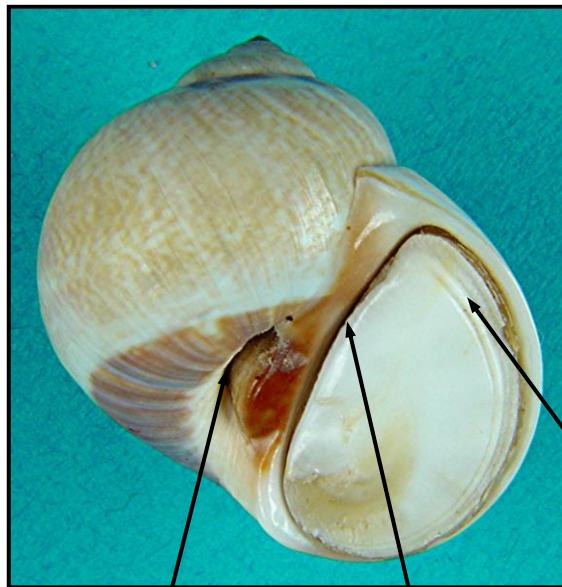

Senegal

Natica adansoni de Blainville, 1825
aangetroffen door duiker in zand nabij Dakar, Senegal
op diepte van 3 m - september 1976
boven: H. 26,0 mm L. 26,5 mm
midden: H. 28,5 mm L. 27,0 mm
onder: 31,5 mm L. 28,5 mm
collectie F. Nolf

Angola

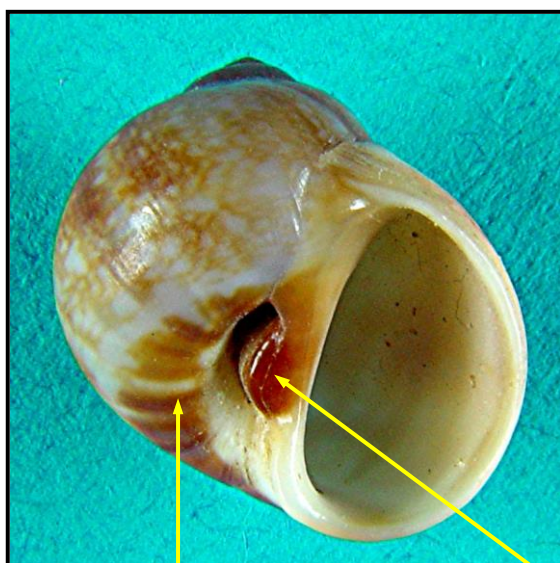
linkerrand van operculum
is in het midden convex

operculum met klein
aantal groefjes

licht gekanaliseerde
sutura

umbilicus is bijna
volledig gesloten

Natica adansoni de Blainville, 1825
Luanda Bay, Angola
aangetroffen door duiker
op diepte van 1 m
boven: H. 26,0 mm L. 26,0 mm
onder: H. 14,0 mm L. 14,0 mm
collectie F. Nolf

typisch donkerbruine band
onderaan de laatste winding

bruine traanvormige
columellaire callus